

## ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 349.422

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v5.2025.6>**Т. Є. Харитонова**

доктор юридичних наук, професор,  
завідувач кафедри земельного, екологічного та енергетичного права  
Національного університету «Одеська юридична академія»  
[orcid.org/0000-0002-7998-5089](https://orcid.org/0000-0002-7998-5089)

### ПЛАНУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ КРИЗЬ ПРИЗМУ МІСТОБУДІВНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДЕРЖАВНУ РЕГІОНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ

У статті вивчається планування відновлення територій у контексті норм містобудівного, земельного, енергетичного законодавства та законодавства про державну регіональну політику. Визначено, що необхідний нормативно-правовий базис для планування відновлення територій уже сформований. Аргументовано науково-методологічну тезу про доцільність подальшого провадження обраного галузевого, а не запропонованого у літературі інтегрального його розвитку.

Встановлено, що юридичне забезпечення планування відновлення територій залежить від правового режиму цих територій: а) для тих регіонів та територіальних громад, що відносяться до територій відновлення, встановлено зобов'язання розробити план відновлення та розвитку (за бажанням вони можуть додатково розробити і затвердити програму комплексного відновлення); б) для усіх інших областей і територіальних громад є можливість добровільно розробити програму комплексного відновлення.

Доведено, що під час розробки документів відновлення, юридична природа яких має програмний характер, уповноважені органи мають право не просто автоматично відтворювати попередній стан об'єктів, а передбачати новітні, більш прогресивні рішення, які відповідають ідеям сталого розвитку, циркулярної економіки, енергетичного переходу тощо. Указано, що особливо актуальним це є для відновлення енергетики, адже відповідно до Закону України «Про енергетичну ефективність» на органах місцевого самоврядування лежить обов'язок розробити місцевий енергетичний план. Стратегічні рішення щодо відновлення енергетичної інфраструктури на засадах «зеленої» трансформації мають узгоджуватися в усіх програмних документах, що стосуються планування: плані відновлення та розвитку, програмі комплексного відновлення та місцевому енергетичному плані. Встановлено, що лише у такому випадку є можливим правомірне та безспірне внесення змін до містобудівної та землепорядкової документації, якщо цього потребуватиме процес відновлення енергетики на тій чи іншій території.

**Ключові слова:** відновлення, планування територій, землі територіальних громад, використання земель, містобудівна документація, енергетика, земельні правовідносини, план відновлення та розвитку.

#### **Kharytonova T. E. PLANNING FOR TERRITORY REGENERATION THROUGH THE PRISM OF URBAN PLANNING, LAND LEGISLATION AND LEGISLATION ON STATE REGIONAL POLICY**

The article studies the planning of territorial restoration in the context of the norms of urban planning, land, energy legislation and legislation on state regional policy. It is determined that the necessary regulatory and legal basis for planning territorial restoration has already been formed. The scientific and methodological thesis on the expediency of further implementation of the selected sectoral, rather than the integrated development proposed in the literature, is argued.

It is established that the legal support for planning territorial restoration depends on the legal regime of these territories: a) for those regions and territorial communities that belong to the territories of restoration, an obligation is established to develop a restoration and development plan (if desired, they can additionally develop and approve a comprehensive restoration program); b) for all other regions and territorial communities there is an opportunity to voluntarily develop a comprehensive restoration program.

It is proven that when developing restoration documents, the legal nature of which is programmatic, authorized bodies have the right not only to automatically recreate the previous state of objects, but to provide for new, more progressive solutions that meet the ideas of sustainable development, circular economy, energy transition, etc. It is indicated that this is especially relevant for the restoration of the energy sector, because in accordance with the Law of Ukraine "On Energy Efficiency", local governments are obliged to develop a local energy plan. Strategic decisions on the restoration of energy infrastructure on the basis of "green" transformation must be coordinated in all program documents related to planning: the restoration and development plan, the comprehensive restoration program, and the local energy plan. It is established that only in this case is it possible to make legitimate and indisputable changes to urban planning and land management documentation, if the process of restoring energy in a particular territory requires it.

**Key words:** restoration, territorial planning, lands of territorial communities, land use, urban planning documentation, energy, land legal relations, restoration and development plan.

**Постановка проблеми.** Розуміння невідвротної потреби відновлення країни настало уже з першого дня повномасштабних воєнних дій на території України. Глибокі зміни у всіх сферах суспільного життя, які відбулися протягом чотирирічного періоду активних бойових дій, суттєво зачепили матеріальний базис: зафіксовано численні руйнування і пошкодження житлового та громадського фонду, промислових та інфраструктурних об'єктів. Потреба відновлення країни – від загальнонаціонального до місцевого рівня – турбує учених уже з перших днів війни, і з кожним наступним днем така потреба лише загострюється, оскільки кількість понесених втрат лише збільшується.

Водночас, необхідність відновлення містить у собі дві площини проблеми: а) юридичну, що полягає в законодавчому забезпеченні відповідних процесів; та б) фактичну, яка втілюється у визначенні доцільності точного відновлення матеріальних об'єктів у їх попередньому стані з огляду на можливість їх відбудови уже в якісно іншому, більш еволюційно прийнятному стані. Особливо рельєфно це простежується на прикладі енергетичної інфраструктури. Галузь серйозно постраждала внаслідок воєнних дій та потребує всебічного відновлення. Однак разом із цим, вона перебуває в активній фазі енергетичного переходу, тобто виконує кліматично важливі завдання щодо власної декарбонізації, підвищення енергоефективності та локалізації енергозабезпечення. Фактично, процес відновлення може бути використаний як зручний момент для того, щоб включити у плани розвитку регіонів та територіальних громад амбітні енергетичні проекти та реалізувати їх більш органічно. Однак відповідні питання врегульовані одразу кількома важливими нормативно-правовими актами, які відносяться до різних галузей законодавства, що ускладнює юридичне забезпечення такого багатоцільового планування. Необхідно дослідити, як такий процес узгоджується із новітнім правовим регулюванням державної регіональної політики, а також із положеннями оновленого містобудівного, земельного та енергетичного законодавства у частині планування використання та охорони земель.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Планування використання та охорони земель вивчалися у працях багатьох вітчизняних учених, серед яких В. М. Єрмоленко, І. В. Ігнатенко, І. І. Каракаш, П. Ф. Кулинич, А. М. Мірошніченко, В. В. Носік, А. І. Ріпенко, В. Д. Сидор, О. І. Ущатовська, Д. В. Федчишин, Т. Є. Харитонова, М. В. Шульга та інші. Однак тривалий воєнний стан поставив нові завдання перед наукою, зокрема у частині відновлення територій. Цими питаннями займалися Л. Горбата, О. В. Євсюкова, С. В. Козир, А. Омельченко,

І. С. Пирога та інші учені. Проте наразі обсяг законодавства, яке регулює відносини щодо планування відновлення територій, активно зростає, а його норми все частіше застосовуються органами державної влади і органами місцевого самоврядування у практичній діяльності. При цьому виникає потреба в тлумаченні усієї системи законодавчих положень у їхній сукупності та складних взаємозв'язках.

У зв'язку з цим **метою даної статті** є виявлення головних ознак законодавчого забезпечення планування відновлення територій, здійсненого на основі наукового аналізу норм земельного, містобудівного, енергетичного та адміністративного права.

**Виклад основного матеріалу.** Необхідність поствоєнного відновлення уже зараз постає перед багатьма регіонами і територіальними громадами України – можна з великим ступенем вірогідності припустити, що така потреба лише поширюватиметься у просторі та зростатиме в обсягах з кожним днем продовження активних воєнних дій. Усвідомлюючи масштабність такого запиту та його потенціал, «замість того, щоб спускати згори конкретні завдання громадам, влада за підтримки міжнародних партнерів вирішила запропонувати методологію планування майбутнього відновлення» [1]. Організація цього процесу регламентована паралельно законодавством про державну регіональну політику та містобудівним законодавством. Цей факт обумовив, по-перше, думки щодо наявності між ними суперечностей, а по-друге, випадки відвертої плутанини їхніх норм навіть на сторінках наукової літератури. Для забезпечення одержання надійних висновків початок даного дослідження буде побудований за методом поступового аналізу: спершу вимог законодавства про державну регіональну політику, а потім – про містобудівну діяльність.

Законодавство про державну регіональну політику є уже досить розвиненою системою, яка будується навколо спеціального Закону України «Про засади державної регіональної політики». Його прийняття у 2015 році у літературі визнане «проривом у формуванні цілісної державної регіональної політики України, а також важливим кроком на шляху до імплементації Угоди про асоціацію Україна – ЄС» [2, с. 241]. Проте оголошення воєнного стану та початок активних руйнувань у країні обумовили потребу в суттєвому перегляді положень цього Закону. Так, у результаті прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 року з'явилася низка норм, відповідно до яких простежується бачення законодавця щодо процесів відбудови держави. Зокрема, було

передбачено новий поділ регіонів та територій залежно від їх функціональних типів на: території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку. Найбільш постраждалими є саме ті території, які відносяться до першого функціонального типу. На офіційному сайті Міністерства розвитку громад та територій України розміщено Перелік територіальних громад, що віднесені до територій відновлення за рішенням Комісії для оцінки і віднесення територій до функціональних типів [3].

Відповідно до положень оновленого Закону територіями відновлення є «мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав» [4]. Порядок визначення територій відновлення було затверджено урядовою постановою [5].

Законодавець зобов'язує ті регіони та територіальні громади, які будуть визнані територіями відновлення, розробити і затвердити особливий документ – *план відновлення та розвитку*. На регіональному рівні у ньому мають бути такі обов'язкові складові: завдання і заходи з відновлення та розвитку; прогнозована потреба та можливі джерела фінансування; індикатори виконання завдань, здійснення заходів з відновлення та розвитку і їх прогнозні значення; перелік проектів регіонального (місцевого) розвитку, реалізація яких передбачається в рамках виконання плану відновлення та розвитку регіонів; регіональні плани відновлення та розвитку. План відновлення та розвитку регіонів затверджується Кабінетом Міністрів України [5].

На місцевому рівні проект плану відновлення та розвитку територіальної громади включає: завдання і заходи з відновлення та розвитку; прогнозовану потребу та можливі джерела фінансування; індикатори виконання завдань, здійснення заходів з відновлення та розвитку і їх прогнозні значення; перелік проектів регіонального (місцевого) розвитку. Сільська, селищна, міська рада та військова адміністрація населеного пункту (населених пунктів) (у разі їх утворення) протягом 10 робочих днів після отримання інформації про погодження Радою міністрів АРК, відповідною обласною державною (військовою) адміністрацією проекту плану відновлення та розвитку територіальної громади забезпечує його затвердження [5].

Разом із цим, план відновлення та розвитку – не єдиний документ, який пропонується сучасним законодавством в якості інструмента планування відновлення територій. Так, до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» також були внесені зміни, обумовлені тим, що потреба відновлення безпосередньо стосується планування, забудови, землекористування та інших пов'язаних питань. Цим Законом запроваджується також новий документ, який може за бажанням розроблятися і затверджуватися в області або територіальній громаді. Так, згідно зі ст. 15<sup>1</sup> і 15<sup>2</sup> Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» можуть бути розроблені *програми комплексного відновлення області та програми комплексного відновлення території територіальної громади (її частини)* [6]. Незважаючи на схожі лексичні конструкції у назвах, план відновлення та розвитку (по Закону України «Про засади державної регіональної політики») і програми комплексного відновлення області/територіальної громади (по Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності») відрізняються за своїми юридичними ознаками:

- за структурою, обсягами охопленої інформації, поставленої мети, окреслених завдань програма комплексного відновлення є ширшою. Вона має містити аналітичну частину, зокрема вона в обов'язковому порядку повинна включати загальний опис області; аналіз негативних впливів (зокрема бойових дій, терористичних актів, диверсій, надзвичайних ситуацій) та оцінку їх наслідків (збитків), що призвели до необхідності розроблення програми; аналіз ресурсів території для відновлення життєдіяльності області; інформацію щодо необхідності підготовки території (зокрема здійснення розмінування, демонтажу зруйнованих будівель та споруд, рекультиваци земель) тощо. Одним із пунктів, що має бути відображений у програмі комплексного відновлення, є інформація щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення енергетичної інфраструктури;

- розробка програми комплексного відновлення носить добровільний характер, тоді як розробка і затвердження плану відновлення і розвитку є обов'язком для встановленого кола суб'єктів;

- рішення про розробку програми комплексного відновлення можна прийняти в будь-якій територіальній громаді чи області незалежно від обсягу понесених руйнувань чи інших збитків від війни; натомість розробка плану відновлення та розвитку можлива лише у чітко окресленому колі територіальних громад та регіонів, які внесені до переліку територій відновлення;

- план відновлення та розвитку має узгоджуватися із програмою комплексного відновлення, якщо було прийнято рішення про її розробку.

Цікаво, що у нечисленних наукових публікаціях по темі нормативно-правового забезпечення відновлення територій поширеною є думка про те, що у прийнятій на виконання положень Закону України «Про засади державної регіональної політики» постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад» «вказується, що проєкт Плану відновлення та розвитку територіальної громади має бути розроблений *на підґрунті* Програми комплексного відновлення» [7]. Однак оскільки це формулювання не зовсім коректне, зроблений на його основі висновок про те, що «відповідно до підзаконного акту для підготовки Плану відновлення є необхідною дана Програма» [7; 8], не відповідає дійсності. Насправді, в урядовій постанові йдеться про те, що у випадку прийняття рішення про розробку програми комплексного відновлення території, план відновлення та розвитку має узгоджуватися із такою програмою. У разі, якщо рішення про розробку такої програми не приймалося, то творці плану відновлення та розвитку «вільні» від даної умови. У зв'язку з цим між законами України «Про засади державної регіональної політики» та «Про регулювання містобудівної діяльності» у цій частині немає протиріччя.

Отже, з проведеного аналізу випливає, що частина територіальних громад України (а саме ті, які віднесені до територій відновлення) будуть зобов'язані розробити і затвердити власні плани відновлення і розвитку. Разом із цим, будь-яка територіальна громада, включаючи ті, в яких розроблятиметься план відновлення і розвитку, може розробити і затвердити програму комплексного відновлення території. У результаті в Україні можуть сформуватися чотири види громад: а) ті, в яких є тільки план відновлення і розвитку; б) ті, в яких є тільки програма комплексного відновлення; в) ті, в яких є обидва документи про відновлення; г) ті, в яких не розроблено жодного з цих документів.

Звичайно, територіальні громади матимуть потребу не лише у відновленні попередньої інфраструктури, але і в її модернізації та адаптації до нових викликів повоєнної реальності [9]. Саме тому спільною ознакою програми комплексного відновлення території та плану відновлення і розвитку є особливий погляд на майбутнє територіальної громади, а саме: аналізуючи втрати, руйнування, інші проблеми, а також наявні ресурси і потреби, розробники намагаються визначити доцільність повного автентичного відновлення об'єктів у попередньому стані, дати аргументовану відповідь про те, наскільки це корелює із уявленнями про стійкий розвиток, «зелену» трансформацію, циркулярну економіку тощо. Тобто необхідність відновлення розглядається як

унікальна можливість побудувати нову модель сучасних відносин у тій чи іншій сфері, яка уже чекала змін.

Зокрема, дуже гостро стоїть питання про реалізацію енергетичного переходу в умовах відновлення енергетичної системи. Попередні дослідження уже продемонстрували, як реформується сучасна енергетика [10–12]. Передусім, вона переживає активні децентралізаційні процеси за рахунок появи та масштабізації об'єктів альтернативної енергетики. Водночас, такий прогрес вимагає додатково розвитку інших важливих векторів, серед яких енергоефективність.

У результаті децентралізаційних змін багато питань розвитку енергетики було перекладено на місцевий рівень влади, тобто на органи місцевого самоврядування. Для того, щоб вони здійснювали свої повноваження концептуально та більш-менш системно, законодавець зобов'язав місцеві ради розробити та прийняти особливі документи – місцеві енергетичні плани (МЕП) [13]. На жаль, за даними Держенергоефективності, станом на 2025 рік було затверджено лише 50 місцевих енергетичних планів по всій країні [14]. Однак, оскільки такий обов'язок по створенню МЕП не знято, розробка стратегічного бачення відновлення територіальної громади має обов'язково включати питання щодо енергетики та передбачити ті варіанти відновлення, що відповідають принципам енергетичного переходу і узгоджуються із МЕП.

Далі необхідно розібратися із юридичною природою документів про планування відновлення територій та їхнім впливом на планування використання і охорони земель.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» прямо зазначає, що програма комплексного відновлення території не є містобудівною документацією. Тим не менш, цей Закон передбачає, що положення програми формують вихідні дані для містобудівної документації, її розробки або внесення до неї змін. Зокрема, програма комплексного відновлення території може включати на обласному рівні «обґрунтовані пропозиції щодо зміни функціонального призначення окремих територій області (які мають вплив на інтереси декількох територіальних громад) з урахуванням існуючої забудови та наявної містобудівної документації», а на місцевому – «пропозиції щодо внесення змін або розроблення містобудівної документації» [15]. Тобто програма комплексного відновлення може містити пропозиції та узагальнення щодо внесення змін до чинної містобудівної документації з метою її актуалізації в контексті поставлених завдань відновлення. Таким чином, юридична природа аналізованої програми комплексного відновлення території полягає у тому, що це один з різновидів програмних документів, а порушення та/або

невиконання її положень не тягне за собою юридичної відповідальності, яка передбачена за порушення вимог містобудівної документації.

Рішення законодавця щодо ідентифікації юридичної природи плану відновлення та розвитку регіонів/території територіальних громад є неоднозначним. З одного боку, норми щодо плану прописані у ст. 7 Закону України «Про засади державної регіональної політики» під назвою «Система документів державної регіональної політики». В ній сказано, що державна регіональна політика здійснюється відповідно до визначених напрямів на основі системи взаємопов'язаних документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики. Однак з другого боку, аналізовані плани відновлення та розвитку винесені за рамки такої документації, адже вони стоять осторонь від стратегій та планів заходів з реалізації, систему яких законодавець формує у ч. 2 і ч. 3 ст. 7. При цьому законодавець зобов'язує документи стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики узгоджувати з відповідною містобудівною документацією, а аналогічних вимог до планів відновлення та розвитку не висувається.

Щодо особливої правової природи планів відновлення та розвитку говорить той красномовний факт, що законодавством прямо передбачене звільнення від обов'язку проходження стратегічної екологічної оцінки їхніх проєктів. До речі, подібні положення передбачені також і для програм комплексного відновлення територій, які не підлягають стратегічній екологічній оцінці та розгляду архітектурно-містобудівною радою.

З одного боку, пряма вказівка законодавця про звільнення від необхідності проходження стратегічної екологічної оцінки є побічним підтвердженням того, що такі документи відносяться до програмних, адже відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» відповідні процедури розповсюджуються на проєкти документів державного планування («стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування» [16]). Проте, з іншого боку, таке звільнення є недостатньо обґрунтованим, оскільки: а) або рівень таких програмних документів сприймається нормотворцем не надто серйозно та визнається, що зобов'язання проводити стратегічну екологічну оцінку є зайвим; б) або це є спрощенням в умовах війни та післявоєнного відновлення з метою підтримки місцевих органів влади для полегшення організації процедур за складних обставин. Однак такий крок є сумнівним з огляду

на важливість окреслених завдань аналізованих документів та їх потенційних вплив на містобудівну документацію. Про вимушену необхідність, але тривожні наслідки цих процесів зазначає Н. Р. Малишева, вказуючи також про прийняття у 2022 році відповідних норм всупереч потужному опору громадських екологічних організацій [17, с. 22].

На прикладі Казанківської селищної територіальної громади на Миколаївщині можна простежити механізми системного вирішення проблем у затвердженому плані відновлення та розвитку. Так, у ньому відзначено, що ресурсний потенціал території формують, зокрема, близькість моря та стабільні, сильні вітри. Це дає можливість погодитися із пропозиціями бізнесу щодо розміщення вітроелектростанцій на території громади. Так, підтриманий інвестиційний проєкт будівництва вітроелектростанції був включений до переліку проєктів Плану відновлення та розвитку Казанківської селищної територіальної громади [18]. Такий пункт плану відновлення та розвитку території територіальної громади має кілька векторів практичного впливу: а) на містобудівну документацію в частині планування використання земель для цілей енергетики; б) на розробку місцевого енергетичного плану у частині передбачення появи нових джерел «зеленої» енергії; в) на потенційну розробку програми комплексного відновлення території, якане є обов'язковою.

Відображення таких майбутніх запланованих енергетичних об'єктів у містобудівній документації є вкрай важливим, адже саме через неї прокладено юридичний місток до більш прикладної землепорядної документації, яка безпосередньо регламентує використання та охорону земель під час виконання робіт. Крім іншого, особливістю енергетичних об'єктів є встановлення навколо них охоронних та санітарно-захисних зон, а їх межі зазначаються в містобудівній документації, документації із землеустрою та кадастрових планах.

**Висновки.** Отже, за результатами здійсненого дослідження можна підвести деякі підсумки. Передусім, слід погодитися із тим, що «в Україні сформоване законодавство, спрямоване на врегулювання процесів післявоєнного відновлення економіки України» [19, с. 174]. Базис уже створений, і він динамічно еволюціонує. Окремі відстежені лінії його розвитку дозволяють прогнозувати подальшу деталізацію, яка буде активізована потребами практики. Водночас, пропозиції щодо необхідності «прийняття окремого спеціального комплексного закону про післявоєнне економічне відродження України та приведення у відповідність із ним інших законів України» [19, с. 174] здаються наразі недостатньо обґрунтованими, оскільки відповідні заходи відновлення не відособлені – вони не є чимось окремим, яки-

мось новим видом правовідносин. Потреба відновлення є специфічною характеристикою, яка стає притаманною уже існуючим та врегульованим галузевим законодавством відносинам (зокрема, земельним, містобудівним, енергетичним, відносинам регіонального розвитку тощо). Більше того, прийняття нового інтегрального закону про відновлення може порушити ту рівновагу, яка наразі існує, і створити підвалини для появи небажаних законодавчих недоліків.

Юридичне забезпечення планування відновлення територій залежить від правового режиму цих територій: а) для тих регіонів та територіальних громад, що відносяться до територій відновлення, встановлено зобов'язання розробити план відновлення та розвитку (за бажання вони можуть додатково розробити і затвердити програму комплексного відновлення); б) для усіх інших областей і територіальних громад є можливість добровільно розробити програму комплексного відновлення.

Під час розробки документів відновлення, юридична природа яких має програмний характер, уповноважені органи мають право не просто автоматично відтворювати попередній стан об'єктів, а передбачати новітні, більш прогресивні рішення, які відповідають ідеям сталого розвитку, циркулярної економіки, енергетичного переходу тощо. Особливо це актуально для відновлення енергетики, адже відповідно до Закону України «Про енергетичну ефективність» на органах місцевого самоврядування лежить обов'язок розробити місцевий енергетичний план. Стратегічні рішення щодо відновлення енергетичної інфраструктури на засадах «зеленої» трансформації мають узгоджуватися в усіх програмних документах, що стосуються планування. Лише у такому випадку є можливим правомірне та безспірне внесення змін до містобудівної та землепорядкової документації, якщо цього потребуватиме процес відновлення енергетики на тій чи іншій території.

### Література

1. Пирого І. С., Пирого М. І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2023. Вип. 77. Ч. 1. С. 117–123. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.18>
2. Власенко Ю. Л. Регіональна екологічна політика в сфері адаптації до змін клімату в умовах збройних конфліктів. *Правове забезпечення екологічної та продовольчої безпеки в умовах збройних конфліктів та кліматичних змін: світовий досвід та Україна* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 листопада 2024 р.). Київ : Вид-во «Наукова Столиця», 2024. С. 240–243.
3. Перелік територіальних громад, що віднесені до територій відновлення за рішенням Комісії для оцінки і віднесення територій до функціональних типів. URL: <https://mindev.gov.ua/diialnist/polityka-rehionalnoho-rozvytku/strategichne-planuvannia-rehionalnoho-rozvytku> (дата звернення: 20.11.2025 року)

4. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст. 90. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n53>

5. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 р. № 731. *Урядовий кур'єр*. 2023. № 144. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#n99>

6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

7. Горбата Л. Нормативно-правове регулювання процесу відновлення територіальних громад в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 37. С. 71–75. <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2023.37.13>

8. Дробуш І. В. Відновлення деокупованих громад: актуальні питання правової регламентації. *Малиновські читання: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острогож, 24 листоп. 2023 р.)* / ред. кол.: Пасічник І. Д., Балацька О. Р., Дробуш І. В. Острогож : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2023. С. 18–19.

9. Євсюкова О. В. Відновлення та розвиток територіальних громад в Україні: проблематика та процесуальна специфіка. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2023. № 4 (82). С. 110–118. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.4.19>

10. Альтернативна енергетика: шляхи законодавчого стимулювання: колективна монографія / за заг. ред. д. ю. н., проф. Т. Є. Харитоновой, д. ю. н., проф. Х. А. Григор'євої. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 520 с.

11. Харитонova Т. Є., Григор'єва Х. А. Системні проблеми розвитку законодавства у сфері альтернативної енергетики України. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 35–46. <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2023.5>

12. Харитонova Т. Є., Щербак Ю. С. Еволюція законодавства про використання та охорону земель енергетики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 474–480. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.69>

13. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21.10.2021 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 2. Ст. 8. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>

14. Лише близько 50 із понад 1400 громад в Україні затвердили власні муніципальні енергетичні плани (МЕП). URL: [https://saee.gov.ua/news/lyshe-blyzko-50-iz-ponad-1400-hromad-v-ukraini-zatverdily-vlasni-munitsypalni-enerhetychni-plany-mep?utm\\_source=chatgpt.com](https://saee.gov.ua/news/lyshe-blyzko-50-iz-ponad-1400-hromad-v-ukraini-zatverdily-vlasni-munitsypalni-enerhetychni-plany-mep?utm_source=chatgpt.com) (дата звернення: 20.11.2025 року)

15. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них: постанова Кабінету Міністрів України від 14.10.2022 р. № 1159. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 224. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#n10>

16. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 року. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 16. Ст. 138. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>

17. Малишева Н. Р. Участь громадськості в прийнятті екологічно важливих рішень в умовах воєнно-

го стану в Україні. *Правові аспекти агроекологічного розвитку України*: тези допов. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 травня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. С. 20 – 24.

18. План відновлення та розвитку Казанківської селищної територіальної громади Миколаївської області. URL: [https://rada.info/upload/users\\_files/04375292/](https://rada.info/upload/users_files/04375292/1180fd8ce616eb4a873c644bb3dbc854.pdf)

1180fd8ce616eb4a873c644bb3dbc854.pdf (дата звернення: 20.11.2025 року)

19. Омельченко А. Правове регулювання післявоєнного відновлення економіки України. *Міжнародна економічна політика*. 2024. № 2 (41). С. 166–175. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/528e4e82-e0d4-4028-843d-d6f039370634/content>

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025